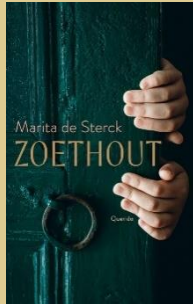

Inspiratiefiche

door Linde Verlooy

Zoethout

Auteur: Marita de Sterck

Uitgever: Querido

Over de maker

Marita de Sterck (1955) is antropologe en auteur, haar eerste jeugdboek werd gepubliceerd in 1986. Enkele terugkerende thema's in haar werken zijn intergenerationele banden, inwijdingsrituelen en orale vertelcultuur. Haar werk omvat zowel fictieve en informatieve kinder- en jeugdliteratuur als naslagwerken, recensies en artikelen over jeugdliteratuur. Ze wordt geprezen voor haar gelaagde schrijfstijl, boordevol Vlaamse woordenschat en dialect en rijke (symbolische) verwijzingen. Ook inhoudelijk valt de gelaagdheid in haar werken op. Ze won verschillende prijzen, waaronder die van de Leesjury.

Korte inhoud

Amber verhuist naar een klein arbeidershuisje in haar favoriete oude stadswijk. Gauw blijkt dat het huisje heel wat geschiedenis meedraagt, zelfs letterlijk, want ze vindt tekeningen van Sonja, een zevenjarig meisje dat er vijftig jaar geleden verdween. Niet enkel het huis, maar de hele buurt draagt herinneringen aan de verdwijning: oud-wijkagent Flor, de 'babbelwijven' en niet in het minst Cecile, Ambers oude buurvrouw. Samen met haar collega-museumwerker Elise onderzoekt Amber de verdwijning. In de perspectieven van Sonja zelf en Cecile wordt langzaam duidelijk dat het kind door haar moeder verwaarloosd en verborgen werd maar stiekem bevriend raakte met de kinderloze buurvrouw Cecile. Sonja blijkt een buitenechtelijk kind van haar moeder en diens zwager, haar bestaan rukte haar moeder dus los uit haar familiaal netwerk en in een schaamtespiraal. Amber ontdekt uiteindelijk haar lichaam, verstopt in het huisje.

1

HET VERHAAL

Startopdracht

Vat het verhaal samen in drie zinnen.

Variatie: kies om de beurt een woord uit dat belangrijk was voor het verhaal. Gebruik dan samen al de woorden om het verhaal in drie tot vijf zinnen samen te vatten.

- Klopt die samenvatting ook als je kijkt vanuit het perspectief van de babbelwijven, Elise, Flor, Sonja, Nadia en/of Cecile? Wat zou je aanpassen/toevoegen/weglaten vanuit elk van die perspectieven?

Cover

Marita de Steck kiest graag zelf fotografen en foto's voor haar covers. Deze foto is getrokken door fotograaf Desislava ('Des') Panteva.

- Wat staat er op de cover? (Een oude houten, groen geschilderde deur met hengsel die vanaf de andere kant wordt toegetrokken door twee kinderhandjes. Sonja's handen op haar verstopplek)
- Vind je dat de cover de sfeer van het verhaal goed illustreert?
- Had je de cover voor het lezen goed bekeken? Verklapte het de uitkomst van het verhaal?

Bekijk andere foto's van de fotograaf (bijvoorbeeld op

www.trevillion.com/contributor/browse/1158/des-panteva).

- Vind je dat de andere foto's een vergelijkbare sfeer weergeven? Waarom wel of niet?
- Wat onderscheidt deze foto van de andere hand-op-deurfoto's van Des Panteva? (Kinderhanden vs. volwassen handen)

Personages en perspectief

- Wie zijn de belangrijkste personages? (Amber, Cecile, Sonja, Nadia en de babbelwijven. Daarna Flor, Elise, Ambers ouders, Sonja's tante en oom/vader)

Zowel Cecile als Flor maken deel uit van de wijk, maar staan er toch ook buiten.

- Hoe komt dit? (Als agent behoorde Flor tot een andere stand, het was ook een deel van zijn job om "neutraal" te zijn en dus mocht hij er niet volledig in staan. Cecile viel uit de toon door haar wijnvlek, omdat ze alleenstaand was en niet werkte in de haven zoals de andere vrouwen in de wijk.)
- Geldt hetzelfde voor Amber? (De sociale dynamieken zijn jaren later veranderd, Amber is ook een stuk jonger en staat alleen al daardoor "buiten" de wijk. Ze dringt er wel in binnen met haar interesse in de geschiedenis van de wijk en haar bewoners en door er actief over op onderzoek te gaan en de bewoners aan te spreken.)

In het perspectief van de babbelwijven wordt een aantal keer benadrukt dat ze laagopgeleid zijn (p.37, p.110).

- Vind je dat het perspectief van de babbelwijven minder belezen/hoogopgeleid overkomt dan de andere perspectieven? (Er is verschil in woordkeuze, referenties en beeldspraken die de personages gebruiken. De babbelwijven verwijzen vaak naar het repareren van zakken of andere meer "armoedige" begrippen. De verwijzingen naar hun eigen lage opleiding kan je interpreteren als schaamte/bewustzijn van de lagere sociale status. Dit betekent niet dat ze minder intelligent zijn.)

Heel wat personages staan lijnrecht tegenover elkaar in hun houding en handelingen.

→ Op welke vlakken is Amber (A) een tegenstelling van de Babbelwijven (B)?

- Onderwijsniveau: hoogopgeleid (A) vs. laaggeletterd (B)
- Sociale status & inkomen: comfortabel opgegroeid (A) vs. moeten knokken voor overleven (B)
- Openheid/benadering van “anderen” zoals Cecile: open, vragend (A) vs. oordelend (B)
- Positie in de groep: onopvallend/eerder alleen /buitenbeentje (A) vs. in groep/luid/opvallend (B)
- Leeftijd: Jong (A) vs. oud (B)
- ...

Opdracht: uitersten

Opdracht: trek een lijn in de ruimte: een uiterste is waar Amber zich bevindt, het andere zijn de babbelwijven. Overloop één voor één de punten waarop ze tegengesteld zijn, en plaats vervolgens de andere personages ook op de lijn (zoals Flor, Cecile, Louis, Elise ...).

→ Zijn er nog personages die elkaars tegengestelde zijn? (Cecile en Nadia, Cecile en de babbelwijven)

In de jeugdboeken van Marita de Sterck komen vaak jonge en oudere mensen elkaar tegen, wat eerder uitzonderlijk is in de jeugdliteratuur.

→ Lees je vaak boeken met oudere personages? Lees je liever over oudere of jongere mensen?

→ Vind je de oudere personages in “Zoethout” geloofwaardig? Vond je het makkelijk om je in te leven in de oudere personages? Wat doet Marita de Sterck om te helpen bij het inleven?

Stijl

→ Hoe vind je de schrijfstijl? Wat viel je eraan op? (Veel beeldspraak, bijvoorbeeld “We krijgen de rafelige helften [van ons leven] niet bij elkaar” uit de mond van de zakkenwijven op pagina 115. Parallellen tussen hoofdstukken, bijvoorbeeld Elises opmerking op pagina 127: “We zien toch vooral wat we willen zien” weerspiegeld in opmerkingen van de babbelwijven: “Een wijk is een donsdeken” in hun eerste hoofdstuk en: “een wijk is een pak miserie” in hun laatste.)

→ Vind je dat het boek vlot leest?

→ Viel het gebruik van dialect je op?

Open het boek op een willekeurige pagina:

→ Kan je een zin vinden die je aanspreekt door de stijl? Wat spreekt je precies aan? Kom je dat vaker tegen in boeken?

Vertelperspectief en structuur

→ Hoe is het verhaal opgebouwd? (37 hoofdstukken, telkens vanuit een bepaald perspectief: 7 Van de Babbelwijven, 17 van Amber, 6 van Cecile, 6 van Sonja., 1 van het huis), sommige in 2024, andere in 1974, afhankelijk van het personage aan het woord. De verhaallijnen verlopen chronologisch.)

- Welke perspectieven komen aan bod? (zie boven)
- Wiens perspectief las je het liefst? (Opties: Amber, Sonja, Cecile, de babbelwijven en het huis)
- Wat vond je goed aan dat perspectief? (Schrijfstijl, persoonlijkheid, mening, betrokkenheid bij of afstand van de tragische gebeurtenissen ...)

Het huis komt slechts in één hoofdstuk aan het woord, het voorlaatste.

- Vind je dit een meerwaarde? Wat als dit geschreven zou zijn vanuit het perspectief van Amber? Of van de babbelwijven? Wat als dit hoofdstuk er niet in zat?

Lees de eerste zinnen van de hoofdstukken van de babbelwijven na elkaar.

- Wat valt je op? (Contrast met de andere perspectieven door de wij-vorm. De hoofdstukken beginnen steeds vanuit de wijk, de babbelwijven vereenzelvigen zich ermee, alsof zij de kern van de wijk belichamen en de normen ervan bepalen. Ze dichtten zichzelf een beschermende waarde toe ...)

Tijd en ruimte

- Wanneer speelt het verhaal zich af? (2024, met ingevoegde stukken uit 1974)
- Welke verschillen merk je tussen 1974 en 2024 in het verhaal? (Sociale en maatschappelijke structuren zoals Child Focus, veranderde rol van wijkagenten, andere veel voorkomende jobs, technologische veranderingen, sociale verwachtingen i.v.m. gezins- en samenlevingsvormen, veralgemening van bakfietsen, taalgebruik, ...)
- Waar speelt het verhaal zich af? (De fictieve Pioensteeg, gebaseerd op het bestaande Oud-Deurne/Deurne-dorp)
- Hoe leer je als lezer de omgeving kennen? (Eerste hoofdstuk, Babbelwijven, verankering van “de wijk” als ijkpunt en een vaag idee van de bewoners maar nog weinig concreet. Tweede hoofdstuk, Amber, meteen focus op het huisje, omschrijving door de ogen van een personage dat het huis ook voor het eerst ziet, maar wel al verknocht is aan de wijk.)

Creatieve verwerkingsopdracht

MATERIAAL

- (Klad- of ruitjes)papier
- Potlood, gom en meetlat

Probeer samen een plattegrond van het huisje te tekenen, eventueel met meubels en vindplaatsen van Sonja's tekeningen.

Einde

Marita de Sterck laat Sonja als laatste aan het woord.

- Vind je dat een goed perspectief om mee te eindigen?
- Kreeg het verhaal een bevredigend einde? Wat heb jij nodig om een einde afgerond te vinden?

- Was je verrast door Ambers ontdekking van het lichaam? Of door de ontdekking wie Sonja's vader was? Hebben andere dingen in het verhaal je verrast?

Sfeerschepping

- Welk gevoel krijg je bij het verhaal?
- Waar en hoe komt de dreigende sfeer naar boven? (Angst in Sonja-hoofdstukken, negatieve bijklank bij babbelwijven, verouderde staat van het huis, wanhoop en spijt bij Cecile, weemoed bij Flor, ...)

2

VERWERKING

De tweede epigraaf, vooraan in het boek, zegt "We zijn ook wie we verloren hebben."

- Verschillende personages hebben Sonja verloren, vind je dat zij ook Sonja "zijn"? Op welke manier dragen ze Sonja mee? Op welke manier dragen ze het verlies mee?

In een recensie van De Standaard staat: "de Sterck schrijft met lef, op alle vlakken"

- Wat zou de recensent hiermee bedoelen? (Inhoud: niet terugdeinzen voor moeilijke thema's, stijl: gebruik van Vlaams dialect)
- Kan je hier enkele voorbeelden van vinden? ("Subiet" p.73, "lepe pikkendief" p.74, "pronte madammekes" p.111, "altegader" p.130, ...)

Recensent Joke Aartsen merkt een centrale vraag in het boek: "Waarom hebt ge niks gedaan?"

- Waar komt deze vraag aan bod? (Cecile en later ook Nadia en haar zus over Sonja's verwaarlozing, Flor en Cecile over Louis' onschuld, Amber bij haar gepeste klasgenoot Boris)
- Raakt die vraag aan het einde van het verhaal opgelost voor de personages die ermee zitten?
- Heb je zelf nog motieven (= terugkerende elementen) ontdekt in het verhaal? (Ambers roodborstje en de vogeltekeningen van Sonja, het zoethout/zoetje om de honger en armoede mee te verdrijven, het verstikkende donsdeken, ...)

Een terugkerend antropologisch thema in veel boeken van Marita de Sterck is de orale vertelcultuur.

- Hoe komt die hier aan bod? (Via de babbelwijven en hun roddels)
- Wat is de functie van de roddels in de wijk? (Ze verbinden en verdelen)

De babbelwrijven treden op als een soort “koor” zoals bij het Oud Griekse theater, een meerstemmige groep die het publiek rechtstreeks aanspreekt en commentaar levert op de gebeurtenissen.

→ Zou het verhaal ook een toneelstuk of een hoorspel kunnen zijn? Hoe zou je het ontbreken van omgevingsomschrijvingen en interne monologen oplossen? (Geluidseffecten, donker/licht, decor, ...)

Creatieve schrijfoopdracht

MATERIAAL

- (Klad-)papier en schrijfgerei OF een computer met tekstprogramma
- Eventueel opnameapparatuur (video of audio)

Herschrijf hoofdstuk 12 en/of 13 als een theater- of hoorspelscript. Spreek het eventueel samen in.

3

VERDER LEZEN

- Spijt / Tine Bergen (Clavis, 2010) www.boekenzoeker.be/spijt-0

Juryleden kunnen online op de boeken reageren. Zo ontstaat er nog meer interactie in de Leesjury-community! Ga naar www.deleesjury.be, klik op ‘Lezen’ en dan op de gewenste leeftijdsgroep en het boek in kwestie.

© Iedereen Leest en Linde Verlooy, 2025
Vormgeving: Simon Bequoye